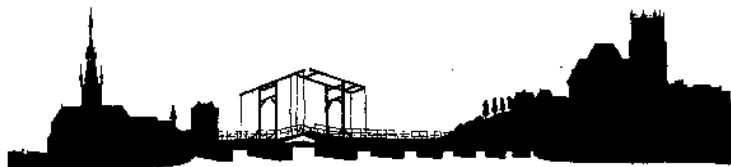

Oudheidkundige Kring "Geertruydenberghe"

Opgericht op 12 november 1974
Omvat de plaatsen Geertruidenberg, Raamsdonk en Raamsdonksveer

MEDEDELINGEN

Colofon:

38e jaargang, nummer 4, april 2012

Correspondentie:

Nassastraat 13, 4931 XE Geertruidenberg

Mededelingen:

mariette@marts-art.nl

www.oudheidkundige-kring-geertruidenberg.nl

Rekeningnummer: Rabobank 115600310

LEZING: "HET MERKWAARDIGST MIJ BEKEND" Niet-alledaagse topografische prenten van Geertruidenberg

Spreeker: Dhr. Bas Zijlmans
Datum: Donderdag 19 april 2012
Locatie: Cultureel Centrum 'De Schattelij' **Tijd:** 20.00 uur

Drukkers en uitgevers bezorgden al sinds de zestiende eeuw de elite stand een overvloed aan gedrukte geschiedkundige boeken, die nagenoeg alle hetzelfde euvel vertonen: naschrijvingen en compilaties! Vaak werd als titel voor deze werken gekozen voor "Beschrijvinge van ...". De afbeeldingen in deze werken zijn houtsneden, etsen en diverse vormen van gravures die werden vervaardigd door tekenaars en beeldsnijders. Rondom het begin van de achttiende eeuw ontstond in ons land een grote belangstelling voor de nationale geschiedenis en het cultuurhistorisch erfgoed. Kunstenaars wierpen zich op het vastleggen van stads- en dorpsgezichten, kastelen, landhuizen, kerken, gebouwen, etc. Gefortuneerde heren gingen privéverzamelingen aanleggen die 'atlas' genoemd werden, zij tekenden daarvoor, al dan niet beschikkend over enige vorm van tekengave, soms zelf. Ook lieten zij gevestigde tekenaars bestaand werk kopiëren of gaven hen opdracht om 'naar het leven' te tekenen. Door die marktwerking ging er nogal eens wat mis met de kwaliteit en waarheidsgetrouwheid van de tekeningen. Weliswaar is op tienduizenden tekeningen het cultuurhistorisch erfgoed van ons land minutieus vastgelegd, maar daarnaast verschenen ook veel verzonnen tekeningen (hersenschilderingen of hersensmedingen). Lange tijd bleef deze schat van unieke tekeningen verborgen in privécollecties om daarna, compleet of in delen, terecht te komen in de bibliotheken van universiteiten, musea, archieven en dergelijke. Met de intrede van het digitale tijdperk is een groot deel van de collecties voor een groter publiek openbaar

gemaakt waardoor wij nu kennis kunnen nemen van hoe ons erfgoed er driehonderd jaar geleden uitzag.

Schets uit 1729 van het stadhuis van Geertruidenberg door C. Pronk.

Nettekening uit 1729 van het stadhuis van Geertruidenberg door C. Pronk.

Onder deze tot voor kort moeilijk toegankelijke collecties bevindt zich ook een groot aantal tekeningen van de huidige gemeente Geertruidenberg. Tekeningen waarover nog wel het een en ander te vertellen valt. Zo gingen 'tekenen om den brode' en 'tekenen naar het leven' niet altijd hand in hand, en werden lankmoedige opdrachtgevers door gemakzuchtige tekenaars beduvelde. Maar het waren niet alleen de opdrachtgevers die zij beduvelden, ook de geschiedvorsers van na de negentiende eeuw traptten in de val van onbetrouwbare en aan verkeerde tekenaars toegewezen konterfeitsels. De laatste schreven klakkeloos over wat anderen ooit als juistheid poneerden en waardoor zij hun fraai

uitgevoerde historische werken door misvattingen ontsierden. Reden voor Bas Zijlmans om aan de hand van ruim zestig unieke topografische tekeningen van Geertruidenberg en Raamsdonk deze merkwaardigheden, die tekenaars rond de achttiende eeuw teweegbrachten, eens te belichten.

Dhr. Bas Zijlmans heeft zich vanaf het eerste uur ingezet voor de archeologie in de gemeente Geertruidenberg en vele opgravingen vonden plaats onder zijn bezielende leiding. Hij heeft een aantal waardevolle publicaties op zijn naam staan en schrijft regelmatig voor 'De Dongebode'. Dhr. Zijlmans is ere-voorzitter van de Oudheidkundige Kring "Geertruydenberghe".

Goede belangstelling voor Algemene Ledenvergadering d.d. 15 maart 2012

Tijdens zijn openingswoord van de goed bezochte jaarvergadering meldde voorzitter Jan van Gils dat het prima gaat met de Kring. Het aantal leden bevindt zich boven de 200. Ook stond hij stil bij het feit dat afgelopen jaar een van de Kringleden, Corrie van Wietmarschen, koninklijk werd onderscheiden o.a. voor haar vele werk voor de Oudheidkundige Kring.

Bij het bespreken van het jaarverslag 2011 noemde hij de uitgave door de Kring van het tweede deel in de boekenreeks "Panden en Standen in Geertruidenberg", waarin ditmaal de geschiedenis van Markt 3 wordt beschreven. Er zijn nog exemplaren te koop.

Hierna werden de voornaamste activiteiten van de verschillende werkgroepen in 2011 belicht.

Het bestuur heeft besloten de jaarlijkse grote excursie in principe op 15 september 2012 te laten plaatsvinden. De bestemming zal de stad Leiden zijn. Meer informatie zal te zijner tijd via het Mededelingenblad bekend gemaakt worden. Verder werd medegedeeld dat omstreeks begin mei 2012, een geheel vernieuwde website van Kring de lucht in zal gaan. De websitenaam is www.oudheidkundige-kring-geertruidenberg.nl.

Tijdens de vergadering werden het financieel jaarverslag van 2011 en de balans van 2011 goedgekeurd, na het horen van de bevindingen van de kascommissie.

De penningmeester Willy van Beijsterveldt werd decharge verleend voor het gevoerde financiële beleid. Ook de begroting voor 2012 werd door de vergadering goedgekeurd.

De bestuursverkiezing 2012 bestond uit het aftreden van Chris van den Heijkant. Hij stelde zich herkiesbaar en werd met algemene stemmen voor een nieuwe periode herkozen. De heer Ronald Ahrens stelde zich beschikbaar voor een bestuursfunctie. Ron is al 25 jaar inwoner van onze gemeente en ruim 7 jaar lid van de Oudheidkundige Kring.

Hij werd met algemene stemmen in het bestuur gekozen.

Het nieuwe bestuurslid Ron Ahrens stelt zich voor.

Na een toelichting door de voorzitter over de stand van zaken m.b.t. de mogelijke activiteiten van de Kring in het kader van "800 jaar stad Geertruidenberg", volgde de huldiging van enkele jubilarissen.

Voorzitter Jan van Gils feliciteert Corrie van de Hulsbeek met haar 25 jaar lidmaatschap.

Mw. Corrie v.d. Hulsbeek en Dhr. Janus van Beek zijn, hoewel niet aaneengesloten, in totaal 25 jaar lid van de Kring. De voorzitter bedankte de jubilarissen voor hun inzet en trouw aan de vereniging. Speciaal bedankte hij Janus van Beek voor zijn tomeloze inzet voor de Archeologische Werkgroep.

Jubilaris Janus van Beek wordt gefeliciteerd door voorzitter Jan van Gils.

Tot slot kondigde secretaris Chris van den Heijkant, voorzitter Jan van Gils als speciale jubilaris aan (zie onderstaande foto).

De secretaris vond dat bij deze gelegenheid ook een speciaal persoon Jan moest toespreken en nodigde, de mede-oprichter van de vereniging en tevens ere-voorzitter van de Kring, Dhr. Bas Zijlmans uit om de voorzitter huldigend toe te spreken. Bas memoreerde dat Jan 25 jaar onafgebroken lid is van de Kring en al 22 jaar bestuurslid, waarvan 12 jaar voorzitter. Hij dankte Jan voor al datgene dat hij voor de Kring gedaan heeft (zie onderstaande foto).

Na deze huldiging volgde de rondvraag en sluiting door de voorzitter met de uitnodiging tot het bijwonen van de lezing "De sociale kant van kant" door Mw. Yvonne Krijgsman.

Verslag: Chris van den Heijkant
Foto's: Jan Domenie

Gehouden lezing: 'De sociale kant van kant' door Yvonne Krijgsman

Onze spreekster van deze avond was een en al kant, ingegeven door het zien van het kantklossen in het vakantiepark Duinrell zo'n 40 jaar geleden. Door dit toeval kwam kantklossen op haar pad. Deze bezigheid is niet te scharen onder handwerktechnieken. Het is een sterk wiskundig gericht ambacht. De techniek heeft haar gegrepen en nooit meer losgelaten. Voor de pauze werd ingegaan op de ontwikkelingen in de 15^e, 16^e, 17^e en 18^e en na de pauze 19^e en 20^e eeuw.

Wat is kant? Het is transparant, luxe, kan sexy zijn; het is mode, antiek en ouderwets.

Kant behoort tot de Europese cultuur en heeft door de eeuwen heen een belangrijke rol vervuld in de mode. Waar en wanneer kantskant is ontstaan, is niet met zekerheid te zeggen. Het kantklossen is ontstaan vanuit het vlechten en weven. Men zocht naar een techniek waarbij met meer draden tegelijk kon worden gewerkt. Mede geïnspireerd door reeds oude overgeleverde vlechttechnieken uit Egypte en mogelijk Assyrië kon de kantkloskunst ontstaan.

Over het ontstaan is niets schriftelijk vastgelegd. Veronderstellingen zijn slechts mogelijk aan de hand van schilderijen, bijvoorbeeld in 'De tronende Madonna en Kind' van Hans Memling uit het Louvre, datering eind vijftiende eeuw. Hierop is een bescheiden kantje als afwerking van een ijl wit overkleed afgebeeld. Wellicht is dit het eerste schilderij met toepassing van kant. Voorwaarde is wel dat de grondstof (vlas), waarvan het materiaal linnen wordt gemaakt, voorhanden moest zijn. De condities voor het verbouwen van het vlas waren dat er een juiste grondsoort, klimaat, stromend water en boeren aanwezig moesten zijn om dit te realiseren.

Vele landen in Europa beweren de bakermat van het hedendaagse kantklossen te zijn. De oudste sporen van het hedendaagse kant vinden we in het begin van de 15e eeuw, zowel in Noord-Italië als in Vlaanderen. De gevolgen hiervan waren dat er een gemeenschap ontstond van agrarische bedrijven, seizoensarbeiders, spinners, wevers en kantwerkers.

Er zijn twee basissoorten kant:

Kloskant: Tientallen klosjes, omwikkeld met draad, worden om elkaar heen gestrengeld. Spelden worden tijdens het klossen volgens een bepaald patroon op het kloskussen geprikt om de gedraaide draden vast te zetten, geweven passementen (linnenslag toer).

Naaldkant: De draden worden gespannen volgens een patroon. Deze draden worden met een naald omwikkeld met een garen, waardoor een reliëf ontstaat. Het meest bewerkelijk en dus het duurste borduurwerk (eerste vorm was rechthoekig of geometrisch ornament). Deze kantsoort vergt een ander materiaal en heeft geen gelijkenissen met kloskant.

Dat vond zijn weerslag in de handel. Frankrijk, bijvoorbeeld, importeerde kanten uit Italië en de Zuidelijke Nederlanden tot de bodem van de staatskas pijnlijk zichtbaar werd.

In de loop van de 16e eeuw en de navolgende eeuwen ontwikkelde zich het kloskant snel en groeide kant uit tot een belangrijk onderdeel in de kleding van de welgestelden. Aan de diverse Europese hoven werden rijkdom, macht en aanzien gekoppeld aan de exclusiviteit en de afmeting van de kanten die men droeg. De kragen en manchetten werden steeds uitbundiger versierd en werden zowel door vrouwen als mannen gedragen. Om tijdens het eten toch het voedsel bij de mond te krijgen werden er lepels en vorken gemaakt met verlengde stelen; de kragen zaten immers nogal in de weg.

Het klossen van kant is een zeer bewerkelijke techniek, die al eeuwen bestaat. Kant is zeer kostbaar en was daarom in het verleden alleen bereikbaar voor de zeer rijken. De kostbaarste kant is van de dunste draden gemaakt. Om kant in kragen te verwerken moet het worden verstevigd met stijfsel. Middels een PowerPoint presentatie liet de spreekster diverse voorbeelden zien die op schilderijen en tekeningen uit die tijd voorkwamen.

Het kant was voor de rijken en hierdoor het brood voor de arme (werk) en een vijand voor de schatkist (kant was duur). Iedere stad en iedere streek had vroeger zijn eigen patronen en zijn eigen manier van werken. Men herkent daardoor aan het kant vaak de streek waar hij is gemaakt. De kantsoort werd genoemd naar de techniek of het patroon. De meeste kantsoorten zijn ook verwant aan elkaar. Hiervan werden diverse voorbeelden getoond.

In de 17e eeuw komt het kantklossen tot grote bloei. In deze tijd gaan er enorme bedragen om in de kanthandel. Zo erg zelfs dat het in Frankrijk leidde tot ongewenst geldverkeer naar het buitenland! Dit is o.a. ook één van de oorzaken van de diverse verboden tot het dragen van kant die in de loop der eeuwen zijn uitgevaardigd. Met het uitvaardigen van het Edict van Nantes kwam er een kantstilte in Frankrijk mede doordat de staatskas zowat leeg was. Een grote groep ambachtslieden vertrok naar Noord-Europa o.a. Nederland, Engeland, Vlaanderen en Denemarken. Midden 18e eeuw wordt er weer kant in Frankrijk gedragen en om uit deze impasse te geraken importeerde men niet alleen het kant maar tenslotte ook de kantwerksters, om daarmee weer tot een eigen kantindustrie te komen.

Na de pauze werd het kant in Nederland belicht. Na de verdeling van de macht, de nieuwe Grondwet van Thorbecke en het Kinderwetje van Van Houten in 1874 was het verboden kinderen beneden de 12 jaar in dienst te hebben. Dit is echter niet van toepassing op huishoudelijke arbeid. Om de bestrijding van de armoede tegen te gaan werd het onderwijs verbeterd. Zelfs in Geertruidenberg is door de Zusters der Liefde een kantschool opgericht; dit duurde slecht 5 jaar. Kant wordt tegenwoordig ook toegepast als moderne kunstvorm. Daarbij worden over het algemeen veel dikkere draden gebruikt. Sommige mensen pronken nog met oude stukken van hun voorouders; vooral koninklijke families gebruiken eeuwenoude stukken kant bij huwelijken en geboortes. Kant wordt nu veelal op een wat modernere wijze gebruikt ter verfraaiing van interieurs en bestaande technieken worden ook verwerkt in allerlei moderne patronen.

Echte kanten zijn tegenwoordig niet meer te koop, uitgezonderd in zeer gespecialiseerde winkels in bijvoorbeeld Brugge of Brussel. Zelf maken kan nog steeds. De basistechniek is heel eenvoudig en geeft mogelijkheden om artistieke creaties te realiseren. Om de ingewikkelde

kanten te kunnen maken is meer kennis en oefening nodig. In Nederland zijn meer dan 80 kantkringen, waar deze bijzondere hobby centraal staat. Op diverse internetsites zijn de technieken vanuit het verleden en het heden en de fraaie creaties van kant te bewonderen

Begin mei komt er een kanttentoonstelling in Museum 'De Roos' te Geertruidenberg.

De lezing werd bezocht door 42 personen.

Verlag: Cees Kerst

Heropening Historisch Informatiepunt (HIP) in bibliotheken Geertruidenberg

In 2008 ontstond tussen de Oudheidkundige Kring "Geertruydenberghe" en het management van de bibliotheek Theek5, een samenwerkingsverband om te komen tot een Historisch Informatiepunt (HIP). Het doel van dit Informatiepunt was het versterken van de doelstellingen van beide organisaties. Door de enthousiaste inzet van o.a. onze leden Peter van Brussel en Corrie van Wietmarschen heeft het HIP gestalte gekregen met interessante exposities.

Helaas raakte door personele en financiële perikelen bij Theek5 het HIP, ondanks het succes, een beetje op dood spoor. Op aandringen van de Kring heeft bij de directie van alle Theek5-vestigingen een heroverweging plaatsgevonden over het nut en bestaansrecht van het HIP. Deze heroverweging heeft tot positieve beleidsvoornemens geleid. Eén van de nieuwe beleidsuitgangspunten is dat naast het voortzetten van het HIP in 'de Schattelijk', ook HIPs zullen worden ingericht in de bibliotheken van Raamsdonk en Raamsdonksveer.

Nieuw is dat naast de Oudheidkundige Kring ook de Heemkundekringen 'Het Veers Erfgoed' en 'Raamsdonks Historie' en museum 'De Roos' mee gaan draaien bij het inrichten van exposities. Er zal sprake zijn van reizende exposities; elke vier maanden wisselt de betreffende expositie van standplaats.

Vrijdagmiddag 2 maart 2012 was het zover dat het vernieuwde HIP officieel door wethouder

Albert Smit kon worden heropend. In zijn toespraak roemde hij de positieve samenwerking tussen de deelnemende partijen uit de drie kernen. Hij onderstreepte het grote belang voor de inwoners; zij kunnen via het HIP hun geschiedenis beter leren kennen.

Namens het management van Theek5 had mevrouw Jet Vissers al tijdens haar openingswoord, de hele gang van zaken bij het tot stand komen van het HIP uiteengezet.

Aansluitend lichtte de heer Cor Heesters van museum 'De Roos' hun expositie in 'De Schattelijk' toe, de heer Kieboom van 'Veers Erfgoed', vertelde wat er in Raamsdonksveer te zien is en de heer Jan van Strien van 'Raamsdonks Historie' deed dat voor de kern Raamsdonk. Namens de Kring vertelde secretaris Chris van den Heijkant dat na twee jaar HIP exposities, op eigen verzoek, even voor de reservebank is gekozen, maar dat over vier maanden weer een interessante expositie van de Oudheidkundige Kring te bewonderen zal zijn. Door inzet van de OKG-leden Jan Domenie, Wim van Alphen en Hans van de Broek zal een en ander gerealiseerd gaan worden. Aansluitend aan de feestelijke heropening was er tijd voor een drankje met een toast op de succesvolle heropening door aanwezigen, onder wie naast Wethouder Smit ook Wethouder Quirijnen acte de présence gaf.

Foto's: Wim van Alphen

DIVERS NIEUWS

Alle molens

Op de nieuwe website allemolens.nl vindt u alle informatie over bestaande en verdwenen molens in Nederland. Ook de collectie van Vereniging De Hollandsche Molen vindt u hier en veel moleninformatie van andere Nederlandse erfgoedinstellingen.

www.allemolens.nl

Tijdschrift Monumenten: thema Molens (mei)

Molens en Nederland zijn al eeuwen verbonden. De molen is het bekendste Nederlandse monument. Andere landen hebben vaak een spectaculair, meestal negentiende of twintigste-eeuws monument als beeldmerk. Maar voor Nederland staat een groep monumenten en dan ook nog monumenten van de werkende mens centraal: molens. Ter voorbereiding van het nieuwe Molenbeleid heeft de Rijksdienst nauw met het molenveld, zoals verenigingen, adviseurs, aannemers, molenaars en eigenaars, samengewerkt. In dat kader is o.a. een dienstreis gemaakt naar Engeland. In het mei-nummer van Monumenten staat onder andere een verslag van deze reis.

Brabant Award

De Provincie Noord-Brabant heeft een Brabant Award ingesteld die uitgereikt zal worden aan de meest Brabantse Brabander die zich buitengewoon heeft ingezet voor de provincie en die uw steun verdient.

Federatie Behoudt de Langstraatspoorbruggen nomineert haar voorzitter, Gerard van Esch. Hij is de initiatiefnemer en aanjager die zich al 25 jaar inzet voor het behoud en de herbestemming van de Langstraatspoorlijn en de Langstraatspoorbruggen. Begin jaren 1980 was er een sloopvergunning afgegeven voor de spoorbrug over de Baardwijkse Overlaat in Waalwijk. Dat was het startsein om met voortvarendheid de aandacht op de Langstraatspoorlijn en de Langstraatse Spoorbruggen te vestigen en de strijd voor behoud te starten. Het dreigend verlies van dit bijzondere cultuurhistorische erfgoed heeft Gerard met al zijn medestrijders van de Federatie FBL in de loop van de jaren succesvol weten om te buigen tot een niet meer weg te denken uniek historisch ensemble van de voormalige spoorlijn van Lage Zwaluwe tot 's-Hertogenbosch.

Vindt u dat de Brabant Award toekomt aan Gerard van Esch? Lees over zijn achtergrond, strijd en resultaten op www.brabantawards.nl en kies. Kijk bij genomineerden, filter op woonplaats Waalwijk en persoon Gerard van Esch. Vervolgens brengt u uw stem uit op

Gerard van Esch via 'mijn nominaties'. De campagne loopt van 12 maart tot 25 mei a.s. Met uw hulp betuigt u uw sympathie aan de Federatie Behoudt de Langstraatspoorbruggen. Zegt het voort, zegt het voort! Hoe meer stemmen op Gerard, hoe hoger zijn score!

Biesboschhuis geopend te Geertruidenberg

De voormalige Synagoge aan de Elfhuizen in Geertruidenberg is omgetoverd tot het Biesboschhuis. Vanaf 7 april kunt u daar terecht voor informatie over het Nationaal Park de Biesbosch. Drie bedrijven delen het gebouw: 'Bootje Gezond', Staatsbosbeheer en 'Werkplaats 17'. Door de activiteiten van Staatsbosbeheer en 'Bootje Gezond' wordt de eeuwenoude band van Hollands oudste stad Geertruidenberg met het Nationaal Park 'de Biesbosch' in een nieuw licht geplaatst.

Dongecentrale Geertruidenberg voor één euro verkocht BN deStem 29 maart 2012

De oude Dongecentrale in Geertruidenberg heeft een nieuwe eigenaar, maar vooralsnog blijft onduidelijk wat er met de in onbruik geraakte centrale uit 1919 gaat gebeuren. (...) Binnen vijf jaar moet duidelijk worden wat er met de eerste elektriciteitscentrale in Brabant gaat gebeuren. Tot die tijd steken provincie en BOEi samen 2,4 miljoen euro in het beheer en herontwikkeling van het rijksmonument.

Breda breekt belofte en historische tuinmuur

(...) Zij beloofde vorige week in alle media dat de historische tuinmuur bij het pand wel behouden blijft. Dat is één van de weinige bouwsels in de Brabantse stad die dateert van vóór de grote stadsbrand van 1534. De tuinmuur ligt verscholen achter de gevels van de Veemarktstraat. En raad eens wat er deze week is gebeurd met de muur in kwestie...

Bron: www.monumentje.wordpress.com

Data lezingen: najaar, data nog niet bekend

Sluitingsdatum kopij 'Mededelingen'

7 mei a.s.